

ТМ	Г. XXX	Бр. 3	Стр. 509 - 511	Ниш	јул - септембар	2006.
----	--------	-------	----------------	-----	-----------------	-------

Приказ дела
Примљено: 11.01.2006.

Весна Николић
Факултет заштите на раду
Ниш

ЕКОЛОШКА КУЛТУРА*

Монографија *Еколошка култура*, др Весне Милтојевић представља прерађен и допуњен први део докторске дисертације са темом Еколошка култура и квалитет живота. У монографији, аутор полази од чињенице да је једно од општепланетарних обележја савремене цивилизације – еколошка криза, а њене узроке налази у антропогеном деловању базираном на одвојеном поимању и проучавању природе и друштва и антропоцентричном погледу на свет. Кроз четири поглавља аутор постепено уводи читаоца у срж проблема до могућег развоја друштва, који се у савременим условима изједначава са одрживим развојем који нужно захтева преокрет у култури и формирање еколошке културе.

У првом поглављу, *Могућности примене теорије система у изучавању друштва и природе*, елаборирани су различити ставови о могућности примене теорије система у изучавању друштва и природе. Указујући на везу човек-друштво-природа, истакнуто је да "не може да се говори о два независна ентитета неопходна за живот *homo sapiens*-а, већ о систему "друштво-природа", као јединственом предуслову за егзистенцију човека, ..." (стр. 18), те се у раду потенцира неопходност системског приступа у изучавању природе и друштва. При том човек као нова геолошка сила мора да усмери своје активности ка очувању јединства, одрживости и целовитости система и омогући коеволуцију целовитог, природно-вештачког система "природа-друштво".

Полазећи са овог становишта у другом поглављу, *Теоријско-методолошке основе изучавања еколошке културе*, елаборирана су различита схватања о култури и цивилизацији, као и о њиховом односу. Посебно је указано на Тојнбијево и Тофлерово схватање цивилизације и указно на социо-еколошко које "уважава како биолошке тако и социјалне факторе у објашњењу цивилизације" (стр. 56), а које је по мишљењу аутора најприхватљивије. Имајући у виду да се основна обележја цивилизације темеље на свеопштој социо-културној вези индивидуа и група на великим просторствима у одређеном временском периоду указано је у оквиру овог поглавља и на могућности и претпоставке формирања универзалне планетарне цивилизације (стр. 53-

vesnakv@tron-inter.net

* Весна Д. Милтојевић, *Еколошка култура*, Факултет заштите на раду, Ниш, 2005.

67). На крају поглавља указано је и на поимање напретка и чињеницу да га прате како позитивни тако и негативни процеси и појаве.

У трећем поглављу, *Еколошка култура и решавање еколошких проблема*, наглашавајући саму бит телеологије културе, која се исказује у захтеву да култура треба да олакша одржање, продужење и напредак људског друштва, аутор анализирајући различита појмовна одређења еколошке културе, има оригиналан приступ у разматрању еколошке културе као нео-туђивој одредници друштвене културе и значајном чиниоцу решавања еколошке кризе. Указујући на вишезначност значења односа екологије и културе, кроз кратак приказ односа доиндустријске и индустријске културе на животну средину, потенцира неопходност еколошке компоненте, која представља "противтежу култу технике /.../ и претпоставља како хармоничан однос човека према природи, тако и према социјалном окружењу и према самом себи као делу природе" (стр. 99), у постиндустријској култури. Износићи став да је еколошка култура претпоставка успостављања равнотеже у систему природа-друштво, еколошку културу одређује "као део опште културе који детерминише односе човека/друштва према животној средини схваћеној као укупност природних и друштвених елемената. За њен настанак – пише ауторка - неопходне су промене у вредносним системима појединаца и друштава, квалитативне промене у друштвеној свести и формирање еколошке свести и еколошке етике у циљу хармонизације односа између друштва и природе, али и у самом друштву, што доводи до побољшања квалитета живота" (стр. 103).

Полазећи од изнетог пимања еколошке културе, у оквиру овог поглавља, посебно је указано на фазе у развоју еколошке свести, као и на однос еколошке културе и еколошке свести, еколошке културе и еколошког образовања чији је круцијални циљ ".../формирање еколошке свести, која би имала да служи јачању моралних принципа и формирању вредности еколошке културе." (стр. 124). На крају овог поглавља, после кратког осврта на развој идеје антропоцентризма и екоцентризма указано је на етичке императиве еколошке етике (вредновање природе, као дела космоса у коме егзистира живи и неживи свет; одговорност према себи, другим људима и ономе што нас окружује и штедљивост). Залажући се за њихово прихватање на индивидуалном, друштвеном и планетарном нивоу, аутор сматра да "оног тренутка када неадекватно деловање човека и друштва према животној средини не буде само правно санкционисано, већ и морално, моћи ће да се говори о развијеној еколошкој свести и еколошкој етици, као одлучујућим факторима репродукције системског јединства 'друштво-природа'" (стр. 131). На тај начин друштво би системом својих духовних вредности – етичких принципа, утицало на формирање аутентичних еко-потреба и обезбеђивању услова за њихово задовољавање.

Указујући на значај друштвеног развоја у складу с глобалним интенцијама највиших међународних организација, др Милтојевић, своје четврто поглавље, *Друштвени развој и еколошка култура*, посвећује могућностима одрживог/усклађеног развоја као једином моделу глобалног развоја. Да би се то остварило, осим већ операционализованог појма еколошка култура, извршена је операционализација појмова развој, глобализација и планетарни хуманизам. Елаборирајући различита схватања о глобализацији, имајући у виду дугу историју овог процеса, аутор сматра да овај процес представља

"историјску и цивилизацијску законитост у развоју људског друштва" (стр. 138), а негативне последице процеса могуће је по њеном мишљењу избећи правилним схватањем развоја у коме своје место морају да имају култура и традиција појединачних друштава. Опасности унификације услед глобализационих процеса, с једне стране и нарушавање основе човековог битисања – еколошке равнотеже, с друге, могуће је избећи прихватањем и остваривањем модела одрживог развоја, чиме би се остварила "еколошка безбедност кроз усаглашавање социјалних и економских програма са еколошким законитостима, и стабилан развој који подразумева квалитет а не квантитет, супротстављање ентропији, очување биолошке и културне разноврсности и усаглашавање коришћења природних ресурса са природним законитостима." (стр. 149). На крају, пишући о планетарном хуманизму који поред осталог подразумева: бригу о човеку, очување мултикултуралности и обавезу побољшања планетарног окружења, др Милтојевић закључује: "прихватање принципа еколошке етике који су основа за формирање еколошке културе, поштовање живота, одговорност и штедљивост, као доминантне вредности, допринеће да промене и творевине настале као последица материјалне и духовне интервенције људског друштва у природи, друштву и мишљењу (култура) олакшају одржање, продужење и напредак људског друштва. Односно, допринеће прихватању модела одрживог/усклађеног развоја као једино могућег, али и остварењу планетарног хуманизма и формирању универзалне планетарне цивилизације" (стр. 156).

Имајући у виду изнете идеје о неопходности екологизације погледа на свет који би довео и до преокрета у култури (екологизације материјалне културе и духовне културе), као и социоеколошки начин сагледавања проблема на релацији човек/друштво-природа, али и између различитих друштава, сматрамо да проблеми обрађени у монографији Еколошка култура за-служују пуну стручну и научну пажњу.